

Birdie. *Will we be going to Chicago? I mean Oscar and Leo and me?*

Regina. *You? I shouldn't think so (Laughs) Well, we must remember tonight. It's a very important night and we mustn't forget it. We shall plan all the things we'd like to have and then we'll really have them. Make a wish, Birdie, any wish. It's bound to come true now. (Ben and Oscar enter) [Hellman: 161].*

Цей діалог містить перепитування *You?*, яке повторює лише одне слово попередньої репліки.

Таким чином, перепитування як особливий модельний засіб комунікації вживається в мовленні для того, щоб передати різні внутрішні почуття мовців і робить комунікацію більш змістовною. Цей лінгвістичний феномен потребує подальшого дослідження.

### Список використаних джерел

1. Павленко Л.І. Прагматичний потенціал псевдо інформативного перепитування в англійському розмовному мовленні//Теоретичні та прикладні питання філології: матеріали II Міжнародної наукової конференції. – Дніпропетровськ: Біла К.О, 2011. – С.87–90.

2. Павлик Н., Зернецька А. Перепитування як різновид адресантно-спрямованих фатичних мовленневих актів підтримки контакту адресата//Збірник тез доповідей III Міжнародної науково-практичної інтернет конференції «Іноземна мова у професійній підготовці спеціалістів: проблеми та стратегії». – Кропивницький: РВВ ЦДПУ імені В. Винниченка, 2019. – 271 с.

**Гавриш М.М.**

кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри німецької мови Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

## ФРАЗЕОЛОГІЧНА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЕЛЕКТРОЛЕКСИКИ У НІМЕЦЬКОМОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ

**Анотація.** Стаття присвячена вивченню семантики німецькомовних фразеологізмів, одним з компонентів яких є слова із сфери використання електроенергії, та націлена на ідентифікацію сфер людського життя, які відображають ці фразеологізми, та визначення впливу розвитку енергетичної галузі на збагачення фразеологічного фонду німецької мови.

**Ключові слова:** міжкультурна комунікація, мультикультуралізм, мовна картина світу, культурний етнос, фразеологізм, фразеологічна семантика, електролексика.

**Zusammenfassung.** Der Artikel ist der Erläuterung der Semantik von deutschsprachigen Phraseologismen gewidmet, die als eine Komponente ein Wort aus dem Bereich der Stromnutzung enthalten, und zielt darauf ab, die Bereiche des menschlichen Lebens zu identifizieren, die diese Phraseologismen abbilden, und den Einfluss der Entwicklung der

*Elektrizitätsbranche auf die Erweiterung des Phraseologismenbestandes der deutschen Sprache zu bestimmen.*

**Schlüsselwörter:** *interkulturelle Kommunikation, Multikulturalismus, sprachliches Weltbild, Kulturethnie, Phraseologismus, phraseologische Semantik, Elektrizitätslexik.*

Мовною аксіомою є твердження про те, що мови відображають об'єктивну реальність, яка нас оточує, по-різному, що обумовлено особливостями розвитку того чи іншого культурного етносу і, як наслідок, його — сформованими у цьому багатомісячному процесі — звичками, традиціями, типовими нормами поведінки, цінностями, які у своїй сукупності утворюють основу його світосприйняття. Ця світоглядна своєрідність безпосередньо відбивається на мовних засобах, які обираються для передачі певного змісту і у своїй цілісності позначаються у лінгвістиці поняттям «мовна картина світу».

Пізнання типових явищ/рис мовної картини світу певного культурного етносу є важливою передумовою успішної міжкультурної комунікації з його представниками, адже такі знання дозволяють зрозуміти «національний характер» співрозмовника, зробити висновки щодо власної (комунікативної) поведінки і уникнути таким чином міжкультурних непорозумінь і проблем.

Саме ці обставини і стали поштовхом до пропонованої роботи, яка зорієнтована на вивчення німецькомовних фразеологічних одиниць (далі — ФО), одним з компонентів яких є лексеми широкого вжитку із сфери електрокористування. *Мета* аналізу полягає в тому, щоб ідентифікувати ознаки національного німецького семантичного переосмислення зазначених лексем у складі фразеологізмів і завдяки цьому визначити своєрідність впливу енергетичної галузі на розвиток німецькомовної картини світу.

Звернення до фразеологічної складової німецької мови спричинено насамперед тим фактом, що ФО — це у своїй переважній більшості неповторні, унікальні вирази (мовні знаки), які у такій формі і з таким змістовим наповненням існують / функціонують лише в одній мові, тобто фразеологізми — це продукт образного, креативного переосмислення дійсності представниками певної національної культури, а їхнє дослідження дозволяє «проникнути в «таємниці» духовної культури нації, її ставлення до предметів та явищ навколишньої дійсності, їхньої інтерпретації та виникнення на цій основі власних традицій, обрядів, уявлень та вірувань» [1, с. 204].

Оскільки головним джерелом виникнення та активного вживання ФО є усне мовлення, то предметом дослідження стали фразеологізми, зафіксовані у «Словнику розмовної німецької мови» Х. Кюппера [2], до компонентного складу яких входить *десять* слів, пряме значення яких відображає різні предмети / об'єкти енергокористування. У добірку

включено по три-чотири ФО з кожною з десяти лексем, тобто авторський аналіз спрямований не на визначення фразотворчої продуктивності зазначених лексичних одиниць, а насамперед на ідентифікацію типових / пріоритетних сфер їхнього фразеологічного переосмислення. Іншими словами, йдеться про те, щоб з'ясувати, з якими ж аспектами свого буття носії німецької мови шляхом фразотворчих трансформацій асоціюють поширені у щоденному вжитку електролексеми.

У алфавітному порядку почнемо з лексеми **Batterie** (батарея; батарейка), пряме значення якої як накопичувача енергії переосмислено зберігається і у більшості фразотворчих процесів:

- *die Batterie aufladen* – відпочивати;

- *j-s Batterie ist leer* – хтось повністю знесилів;

- *j-m geht die Batterie aus* – хтось втрачає сили. Ця ФО має й друге, дещо інше, хоча, напевно, й споріднене значення – *хтось неспроможний щось зробити, виконати якусь роботу*.

У фразотворчій креативності німців ця лексична одиниця асоціюється, однак, і з людським обличчям:

- *j-m in die Batterie hauen* – вдарити когось по обличчю [2, с. 81].

Слово **Draht** (дрім) також стало базою для виникнення цілої низки ФО, в яких воно не тільки опосередковано передає зв'язок між людьми, але й поширюється на такі людські якості, як настрої, розумові здібності та фізичні сили:

- *der Draht glüht* – безперервна телефонна розмова;

- *durch kurzgeschlossenen Draht* – шляхом прямих зв'язків (в обхід офіційних відомчих шляхів);

- *auf Draht sein* – бути в гарному гуморі; мати гарну фізичну форму; бути здатним пристосуватись до будь-якої ситуації;

- *zu j-m einen guten Draht haben* – добре розуміти когось;

- *auf Draht kommen* – отримати гарний настрої; почати щось розуміти [2, с. 172-173].

Фразотворчий потенціал притаманний і дієслову **funken** (іскрити), яке у ФО відображає кохання, енергію, але разом з цим і розумові здібності, жіночу вагітність та насилля:

- *es funkt zwischen zweien* – між ними народжується кохання;

- *es funkt bei ihm* – він рветься дати волю своїм пристрастям;

- *es hat defunkt* – була дуже жвава суперечка (полеміка); хтось врешті-решт зрозумів ситуацію (про що йдеться); жінка завагітніла;

- *j-m eine ins Gesicht funken* – вдарити когось в обличчя [2, с. 261].

Іменник **Kurzschluss** (коротке замикання) у складі фразеологізмів асоціюється з роздратованим станом та поспішними / недоречними діями, які є логічним наслідком збудженого / неврівноваженого стану:

- *Kurzschluss haben* – втратити терпіння, самовладання;
- *an Kurzschluss leiden* – робити поспішні висновки; недоречно поводитись;
- *Kurzschluss kriegen* – втратити спокій у міркуваннях (думках); втратити самовладання [2, с. 474].

Звичайно, що і лексема **Lampe** (лампа; електрична лампочка) стала для представників німецького етносу джерелом для низки фразотворчих семантичних переосмислень і при цьому у найрізноманітніших аспектах людського буття, що засвідчують наведені нижче приклади:

- *die Lampen gehen aus* – продуктивна сила (продуктивність) знижується (падає); починаються лихі часи;
- *j-m eine Lampe bauen* – влаштувати комусь пастку;
- *j-m die Lampe ausblasen (auspusten)* – застрелити когось [2, с. 481].

На відміну від попередньої лексичної одиниці слово **Leitung** (електропроводка/електромережа) поки що «прив'язане» у фразеологізмах німецької мови до розумових можливостей людини, а позитивна чи негативна конотація цих ФО визначається їхніми іншими компонентами:

- *eine lange Leitung haben* – бути нетямущим, некмітливим;
- *auf der Leitung sitzen* – бути нетямущим, некмітливим;
- *die Leitung funktioniert* – хтось добре розуміє ситуацію, взаємозв'язок [2, с. 494].

Фразеологізми з компонентом **Licht** (світло) мають більш широку денотативну співвіднесеність, що обумовлено і переосмисленням виразів, пов'язаних з дорожнім рухом: *grünes Licht* (зелене світло) та *rotes Licht* (червоне світло). Типові фразотворчі трансформації із словом *Licht* демонструють такі приклади:

- *j-m geht ein Licht auf* – хтось зрозумів щось;
- *für j-n gehen die Lichter aus* – сили покидають когось; хтось зазнає ділової невдачі; хтось повинен відмовитись від своєї роботи;
- *j-m grünes Licht geben* – дати кому повну свободу дій;
- *j-m das rote Licht zeigen* – щось комусь заборонити [2, с. 496].

Помітна «прив'язка» до неврівноваженого психічного стану людини притаманна ФО з компонентом **Sicherung** (запобіжник):

- *bei j-m brennt / glüht die Sicherung durch* – хтось втрачає самовладання та шаленіє (закипає) від люті;
- *bei j-m ist die Sicherung durchgebrannt* – хтось психічнохворий (душевнوخворий);
- *eine Sicherung einbauen* – застрахувати (убезпечити) себе від ударів долі (збитків) [2, с. 768].

На відміну від наведених вище лексем мінімальна фразотворча продуктивність характерна поки що для слова **Stecker** (*штенсельна вилка*), з яким нами зафіксовано лише один фразеологізм:

- *den Stecker ziehen* – відмовитись від якоїсь справи; (бути змушеним) закрити якусь власну справу; остаточно покінчити з якоюсь складною ситуацією (наприклад, у стосунках з партнером/партнеркою) [3].

На різні стани людини вказують ФО, які містять компонент **Strom** (*струм*):

- *den Strom einschalten* – прокидатися; розуміти щось;

- *den Strom abschalten* – засинати;

- *unter Strom stehen* – бути напідпитку; знаходиться під дією наркотичних засобів; бути надзвичайно знервованим [2, с. 811].

Наведені приклади дають підстави для таких узагальнень:

Лексичні одиниці, пов'язані із сферою використання електроенергії, виявилися для представників німецької культури *продуктивним матеріалом* для утворення нових фразеологізмів, що дозволяє говорити про те, що розвиток електроенергетики став і залишається джерелом збагачення фразеологічного складу німецької мови.

*Багатозначність* помітної частини цих ФО свідчить про їхнє активне вживання й постійне переосмислення у мовленнєвій діяльності носіїв німецької мови, що обумовлено, як уявляється, прагненням мовців своєрідно, з новими конотативними відтінками передати той чи інший зміст у певних комунікативних ситуаціях.

Мовленнєву «популярність» проаналізованих фразеологізмів підтверджує і їхня досить неоднорідна *семантика*: своїм змістовим наповненням ці ФО передають широкий спектр особливостей фізичного та психологічного стану людини, її здібностей та ситуацій, в які потрапляє особа у щоденному житті.

Більша частина представлених ФО має чітко виражений *негативний* конотативний відтінок, що можна трактувати як прагнення представників німецького етносу яскравими і незвичними фразеологічними образами вказати на небажані людські риси чи осудливу людську поведінку.

Завершуючи, можна констатувати, що *мультикультуралізм* – це характерний новітній фактор нинішнього розвитку людської цивілізації та одночасно і виклик, який вимагає проникнення в особливості національних культур та врахування їхньої своєрідності у міжкультурному діалозі. Наша розвідка засвідчує, що німці, активно й креативно утворюють та вживають, зокрема, ФО, одним з компонентів яких є слова із сфери електрокористування. Знання цієї якості представників німецького етносу може стати у нагоді при контактах з ними та полегшити міжкультурне спілкування.

## Список використаних джерел

1. Гавриш М. Національно-культурний компонент німецької розмовної мови (на матеріалі фразеологізмів «означальне слово + іменник») // Наукові записки. Серія: Філологічні науки. — Вип. 146. — Кіровоград: Видавець Лисенко В.Ф., 2016. — С. 204—209.
2. Küpper H. Pons-Wörterbuch der deutschen Umgangssprache / Heinz Küpper. — 1. Aufl., 5. Nachd. — Stuttgart, Dresden: Klett, Verlag für Wissen und Bildung, 1993. — 959 S.
3. Korrekturen.de. Portal für Rechtschreibung. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.korrekturen.de/synonyme/%28den%29+Stecker+ziehen/>

**Товстенко В.Р.**

кандидат філологічних наук, доцент кафедри бізнес-лінгвістики  
Київського національного економічного університету  
імені Вадима Гетьмана

## СТАНДАРТИЗАЦІЯ ТЕРМІНОЛОГІЧНИХ СИСТЕМ НА НАЦІОНАЛЬНИХ ТА ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНИХ РІВНЯХ

**Анотація.** Наголошено на тому, що стандартизація термінологічних систем на національному та міжнародному рівнях є необхідною та актуальною, оскільки вона спрямована на вибір термінологічного стандарту та затвердження його як обов'язкового варіанта. З'ясовано специфічні особливості термінологічного номінування економічних понять, досліджено проблему засвоєння та передавання іншомовних елементів, визначено типи лексичної інтерференції, наведено спільні ознаки, які визначають суть терміна як лексичної одиниці спеціального, обмеженого функціонування; проаналізовано терміни з повним структурним збігом та терміни з частковою заміною компонентів, оформлені словотвірними засобами мови-реципієнта. Досліджено одну з найактуальніших проблем українського мовознавства - формування економічної термінології на національній основі, проаналізовано типи лексичного запозичення, досліджено загальні риси, що визначають суть терміна; зосереджено увагу на термінах-стандартах. Наголошено, що важливим аспектом класифікації термінологічних одиниць економічної сфери є їхні словотвірні особливості. Зазначено, що важливу роль у мові науки й техніки відіграють міжнародні термінодиниці, за допомогою яких легко побудувати термін тоді, коли з національних терміноелементів створити короткий і точний термін не вдається.

**Ключові слова:** стандартизація, транслітерація, транспозиція, трансфонація, лексична інтерференція, міжнародний термін.

**Abstract.** It is emphasized that the standardization of terminological systems at the national and international levels is necessary and relevant, as it is aimed at choosing a terminological standard and approving it as a mandatory option. The specific features of terminological nomination of economic concepts are clarified, the problem of assimilation and transmission of foreign language elements is studied, types of lexical interference are determined, common features defining the essence of the term as a lexical unit of special, limited functioning are given; the terms with full structural coincidence and the terms with partial replacement of components, decorated with word-forming means of the recipient language are